I. N. J.

MOSES

Seu

DE IIS QVÆ IN MAGNO ILL
MERITO SUSPICIUNTUR,

DISSERTATIO GRADUALIS,
Sed Brevis,
Quam
Ex Conſenſu Ampliſſ. Ordinis Philoſ.
in celeberrima Academiâ Aboënſi,
SUB PRÆSIDIO,
Viri Ampliſſimi & Celeberrimi,

M. CHRISTIERNI
ALANDRI,
Eloq. Prof. Regii & Ordinarii,

Publico examini modeſte ſubmittit
ERICUS J. FROSTERUS,
Uhloënſis,
In Audit. Max. d. 19 Novembris,
M. DC. XCIV.

Impr. apud Jo. WALLIUM.

Reverendis, Clariſſimis, Reverendis,

M. PETRO PORTINO,
tori in Brahestad & Salå meri-
simo, olim Præceptori, nunc Fau-
ri honorando.

GUSTAVO CAJANO,
Paſtori in Låhtå vigilantiſſimo.

N. GABRIELI GRAA/
ConſuliCiv.Uhloburgenſis æqviſſimo.

DN. JOHANNI FORBUS/
Sacellano Uhloënſi primario.

DN. ERICO J. CAJANO,
Sacellano in Paldamo.

Has qvalescunque cogitationes
& Fautoribus, in animi venera
mo ſicut par eſt reve

Veſtrorum

Conſultiſſ. & Doctiſſimis VIRIS,

DN. M. JOHANNI LAIBE
Paſtori in Pyhäjoki digniſſimo, I
tori colendo.

DN. PETRO KALLIN
Paſtori in Calajoki fideliſſimo.

DN. ERICO E. CAJANO
Paſtori in Sätkamo laudatiſſimo.

DN. GUSTAVO LITHOVIO,
V. D. Miniſtro in Limingo primario.

DN. JOHANNI CAJANO,
Sacellano Uhloënſi.

ſubitaneas vobis Patronis
tionis pleni characterem, ſum-
rentiæ ſtudio offert

Nominum

cultor

E. F.

In VIRUM

ſſimum & ad ſublimia ingeniatum,

M. ERICUM FROSTERUM

cum ad ungvem factum, poſtqvam
ruditam Diſputationem, de MAGNO MOSE, Magiſterialem,
edidiſſet,

MOſi non unqvam viſa eſt inſidere muſca
Ceu jactat Majmon: vix obſtrepit alter Apella.
Qvanto ego FROSTERI ſum judex æqvior autem
Nullam illo in maculam ſi dico fuiſſe repertam?

Qvo eſſet animo, cum pluribus non vacaret, prodidit pauciſſimis

CHRISTIERN ALANDER
Prof: El:

שׂאר ה״ת *Psal. 61. 1.*

ARgumentum præsens tradituro mihi de summo Principe in Israel Mose, non existimet Benevolus Lector esse animum in hac angustia temporis prolixum aliqvod opus conscribere. Etenim sicut ipsa temporis brevitas rerum brevitatem maximè postulat, ita nec necessum duco, longè lateqve per diversorum in orbe literato scriptorum monimenta ire. Igitur de Nobili hac materia pauca nunc chartæ committam, qvæ si neqveam expedire debita dexteritate, illud temporis brevitati aliorumq; studiorum curis precor condones. Adeo tuam cordate Lector mitiorem mihi promitto censuram.

§. I.

NAtivitas Moſis incidiſſe traditur in Annum Mundi 2372 â qvibusdam Chronologis, qvamvis huic calculo unum addant vel detrahant annum nonnulli, qvi de his rebus copioſiſſime ſcribunt: videantur Calviſius in Chronologia, Voſſius, Chytræus & alii. Quo autem menſe & die contigerit hæc nativitas Moſis, altioris eſt indaginis, nec â qvoqvã id exactè poſſe definiri exiſtimo. Rabbinis placet dies qvartus, ſeu ſeptimus menſis duodecimi, apud Hebræos Adar dicti, qvi noſtro Februario reſpondet. Vide Joh. Hen Otton. Lex: Rabbinicum p. 386. Sed cum hæc ſententia meris nitatur Hebræorum conjecturis, facile rejicitur cum nullo ſubſtructa ſit fundamento, nec ſolidi qvidqvam præ ſe ferat. Curioſe nimis qværunt ſapientes Hebræorũ qvotus â conceptione fuerit mẽſis & dies nativitatis? Septimum fuiſſe nonnulli exiſtimant, hoc ducti præſertim ratiocinio: qvod a Parentibus per tres continuos menſes abſconditus ab

exploratorum turba ſecurus fuerit Poſt trimeſtre vero præterlapſum non auſi ſint occultare Moſen, qvia per ſingulas domos inqviſitionem metuerint rigidiorem (qvæ decimo qvolibet menſe peragebatur juxta eorum aſſertionem) unde nec infans tutus amplius latere potuerit. Porro ex genethliaco themate Ægyptiis innotuiſſe nugantur nativitatem ipſam, & decimum fuiſſe in ordine menſem, qvo inqviſitio facta eſt; ex qvibus concludunt Moſen communem vidisſe auram ſeptimo menſe â conceptione. Sed qvam vana hæc ſint ac frivola, omnibus conſtare exiſtimo, qvi vel minimum hæcce conſiderant. Ægyptii enim non ſcire potuerunt tempus conceptionis, imo nec nativitatis, qvæ absqve dubio in occulto accidit. Si enim hæc perſpecta ipſis fuiſſet, facile cauſa ad Magiſtratum delatâ parentes meritas dediſſent pœnas facti ſui, & ea ratione totam ſuam familiam in exitium conjeciſſent. Sed tale qvid Textus

ſacer non admittit. Sane in ſua ſententia erraſſe Hebræorum Magiſtros dicendum eſt, qvos etiam hoc in caſu excuſat Doctiſſimus Aben Ezra, qvi contrarium qvoqve demonſtrat. Vide Varen. Diſput. in Decad. Moſaicas. Sed ſupponamus Magos Ægyptiorum & ſapientes cognoviſſe tempus partus, hinc tamen accuratè non potuiſſent certo conſtituere tempus conceptionis, cum valde ſit difficile certum præſcribere tempus partus humani, qvi multiplex eſſe ſolet & de hac re magna adhuc dum ſit disqviſitio apud Doctores Medicinæ. Hæc ulterius non tangimus, ſed hujus Scholæ Præceptorum cenſuræ committimus, qvi forte largientur partus ſeptimeſtres minus eſſe perfectos, & vividos. Hinc videtur hanc ipſorum aſſertionem non qvadrare in ipſum Moſen, qvi elegans dicitur fuiſſe, Exod. 2. v. 2. כי טוב הוא confer. Gen: 6. v. 2. Gen: 24, v 16. in qvibus locis phraſis illa de elegantia & pulchritudine corporis uſurpatur. Qvamvis nec abſolutè

lutè negandum ſit, ſpecialia qvædam dari exempla ſeptimo menſe natorum, cum juſta corporis proportione & perfectione, ſed ea ſunt ſingularia, ad qvæ hoc in loco non eſt recurrendum, cum nulla ſvadere videatur ratio. Hoc tantum nunc dicimus, qvod certum aliqvod tempus præſcribi non poſſit nativitati Moſis, nec inqvirere audacius in hanc rem volumus, nam qvæ Magiſter maximus neſcire nos voluit, cum erudita inſcitia ignoramus.

§. II.

Parentes habuit Moſes honoratiſſimos, pietate & virtute inſignes. Pater nominatur עמרם Amram qvod nomen proprium veteres ſcripſerunt per Ambram, Græci Αμεφὶ & Αμβεφὶ. Epiphanium tradunt confudiſſe hoc nomen cum Abram, licet Amram & Abram diverſiſſimis ſcribantur literis initialibus, prius habet ע poſterius א. Exod. 2. v. 1. dicitur fuiſſe איש מבית לוי Vir inſignis de domo Levi, qvia fuit ori-

oriundus ex proſapia Levi & qvidem Nepos ejus, pronepos Jacobi Patriarchæ. Exod: 6. v. 16, 17. Origo hujus vocis eſt Hebræa & ratione etymologiæ *populum excelſum* importat, juxta Celeberrimum Leusdenium in Onomaſtico Sacro. Qvod qvam appoſite conveniat Moſi clarum eſt, qvippe hic ampliſſimus fuit in familia Levitica, imo tantus extitit heros, ut ipſum DEUS ex communi mortalium conditione eximere voluerit, pro ut loqvitur Doctiſſ. Cunæus in lib. 2: cap. 5 de Repub: Hebræorum. Hinc videmus ſolenne fuiſſe Hebræis nomina cum deliberatione filiis imponere, eaque aptare quæ futurorum eſſent ipſo etymo vaticinium, qvæqve ipſorum majorum memoriam excitarent, dum fortunata ſive infelicia referrent, uti loqvitur Emanuel de Naxera in Antiq. Dieterici. Matri nomen fuit Iochebed, Hebraice יוכבד Exod. 2. v. 6. vocatur לוי בת filia Levi, juxta nonnullos filia Levitæ cujusdam, h. e. ſtirpis ſuæ. Cap. 6. v. 20. dicitur דודה amita

Am-

Amram, & ita vox hæc in locis illis ſcripturæ explicatur, in qvibus aliqvoties occurrit. Conferatur Num: 26. v. 59. ex qvo loco evincere conantur Iochebed fuiſſe filiam ipſius Levi. Verſio Græca per θυγατέρα τῦ ἀδελφῦ τῦ πατρὸς αὐτῦ exponit. Targ. בת אחת אבוהי filia ſororis Patris ſui. Plures ſtant pro ea ſententia, qvod Jochebed fuerit amita Amram & filia Levi, illud etiam verſio Chaldaica per אחות אבוהי ſororem Patris ſui exprimit. Qvid vero de Conjugio hoc ſentiendum ſit, de ea re videri poſſunt Theologorum & aliorum judicia, qvorũ quidam diſpenſationem hic agnoſcunt divinam, prout in Polygamia Patriarcharum. vide de his Celeberrimi Theol. & Epiſcop. D. Benzelii Diſputationes in vitas Patriarcharum. Qvamqvam etiam inſignis Theologus A. Oſiander eam hic præferat opinionem, qvâ Iochebed ſtatuitur fuiſſe cognata ſolummodo Amram, non amita: vide Commentarium ipſius ad Exod. 6. v. 20.

§. III.

§. III.

Graſſante Tyrannide Pharaonis, clanculum aſſervatus fuit Moſes uti antea diximus, ſed cum inevitabile viderent fore Parentes ut diutius domi cuſtodiretur, niſi in præſentiſſimum ſe conjicere vellent periculum, exponendum omnino cenſuerunt. Qvem inter lachrymas & ſuſpiria alveo commiſſum, in arca qvadam ad oram fluminis collocarunt, ne rapiditate aqvæ abriperetur. Interea dum hæc agerentur accidit, ut Filia Pharaonis qvam Joſephus & alii Thermutin vocant deſcenderet e Regio ſuo Palatio lotionis gratia ad flumen Nilum, qvam expiatoriam qvidam volunt, in ſacris gentilium uſurpatam. Vide Gejerum de Luctu Hebræor. Cap. 21. qvi ex hoc exemplo & aliis oſtendit mulieres Orientalium non fuiſſe contentas particulari membrorum qvorundam lotione, ſed totum corpus fere qvotidie munditiei cauſa lavare conſveviſſe. Hæc inqvam Pharaonis filia Moſen ex aqvis extra-

extractum matri ſuæ Iochebed lactandum tradidit. De his plura non addimus, cum clariora ſint ex ipſis Bibliis. Rabbini cubitum filiæ hujus in manus emiſſione excreviſſe tradunt, qvæ nugamenta amiſſa nunc facimus. Poſtqvam jam accreviſſet Moſes adductus eſt ad Aulam Pharaonis ubi in filium adoptavit ipſum Filia Regis. Qværitur non immerito, qvomodo id fieri potuerit conſenſu Regis, qvi infenſiſſimus Hebræorum erat hoſtis? Joſephus ſingularem venuſtatem infantis in cauſa fuiſſe affirmat. Clemens Alexandrinus ex neceſſitate qvadam ob defectum ſucceſſoris Regni, vel prolis illud contigiſſe putat. Sed qvicqvid ſit, providentia hic Dei ſingularis agnoſcenda eſt. Vide Celeber. Theologos noſtri Seculi & in eorum numero M. Calovium & Oſiandrum qvi hic conſulendi ſunt.

§. IV.

De notatione nominis pauca adducimus, non qvaſi noſtrarum ſit virium

inter Doctiſſ. viros dirimere litem, cum in hoc negotio non vulgariter de origine vocis contendant. Inprimis hoc certum eſt, qvod circumciſo puero pii parentes aliud aliqvod impoſuerint nomen, cum hoc nomen Moſes non potuerit eſſe in circumciſione illi datum, uti qvidam voluerunt: Non enim parentibus conſtare potuit dum circumcideretur, qvod ex aqvis ſervandus foret, niſi ad revelationem recurrere volueris. Qvodnam vero fuerit nomen illud proprium in domo materna, tacet Scriptura. Veteres Hebræi decem fuiſſe nomina tradunt & hæc ſeqventia: חבר chaber, Patris Amrami autoritate ipſi datum, יקותיאל Iekuthiel, Matris, יתר Sororis, אבי זנוח Abi Zanuach fratris Aharonis, אבי סוכו Abi Socho, Kahati, שמעיה Schemaja, Iſraelis, נן נתנאל filium Nathanaelis, טוביה Tobia, סופר Scriba. De his vide. A: Myller. Gloſſ. Sacrum. Ab Ægyptiis vocatus fuit מנוס Monios ſecun-

cundum Aben Esram. In textu ſacro משה ſe ipſum appellat. An vox hæc ſit origine Hebræa vel Ægyptiaca, nunc videndum eſt. And. Myllerus Moſis nomen vere Ægyptiacum eſſe ſtatuit, & adducit qvasdam rationes qvibus illud adſtruere conatur. Præcipua eſt hæc: qvod Pharaonis filia, cum Ægyptia eſſet, Ægyptiacè qvoqve locuta eſt, non Hebraicè. Sed aliud oſtendit Celeber. Pfeiffer in Dub. vexatis, hoc nomen non accepiſſe Moſen â Filia, ſed potius, â matre propria, idqve ex connexione textus elicit, ubi ותקרא שמו משה per plusqvam perfectum reddit, hoc modo: & vocaverat nomen ejus Moſe, ſcilicet mater ejus. v. Dub. Vex. p 214 â radice משה Hebrea deducunt plurimi Theologi & Philologi. Nec abſurdum omnino eſſe oſtendit Oſiander, filiam hanc didiciſſe lingvam Hebræam, ſi evictum eſſet ab ipſa factam eſſe impoſitionem nominis. Dietericus in Antiqvitatibus Biblicis, ſta-

tuit

tuit hujus vocis ſignificationem poſſe referri ad lingvam Hebræam & Ægyptiacam, vide p. 238. Sic exiſtimat Aben. Eſra. *Forſan didicit filia Pharaonis lingvam noſtram aut qvæſivit de illa.* Hinc perſpicuum eſt, qvid de Caballiſtarum curioſitate ſit judicandum qvi משה per anaſtrophen idem eſſe dicunt ac השם ipſum nomen potens, celebre ac magnum.

§ V.

De ſapientia Moſis nonnulla dicenda ſunt, qvæ ab ipſo ſpiritu DEI commendatur Actorum 7 v. 22. καὶ ἐπαιδεύθη Μωσῆς πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων. Hoc factum nō ſine ſingulari DEI providentia accipiendum eſſe oſtendit Dietericus in Antiqvit: cujus hic adſcribam verba: *ibi DEUS excitavit Moſen literis inſtructum, ut propriis eorum libris eorum ſuperſtitiones oppugnaret.* Nec dicendum eſt Moſen eruditum fuiſſe in Magia illa Ægyptiorum; qvod qvidam veriti non ſunt affirmare. Potiori jure verba ipſa ſunt accipienda de literis Ægyptiorum,

& de exercitiis vel diſciplinis liberalibus, qvæ cum ipſa pietate non pugnant. Cujusmodi vero fuerit ſapientia illa, lubet diſqvirere: nonnulli tradunt fuiſſe Geometriam, Aſtrologiam & reliqvas diſciplinas Philoſophicas, dicuntur qvippe Ægyptii primi inveniſſe Geodeſiam, qvia ad diſtingvendos agrorum terminos, inundatione qvotannis confuſos eam excolere primum ipſis neceſſarium fuerit. Inſignis aliàs fuit Ægyptus doctrina Hieroglyphica, qvæ ipſos agnoſcit auctores. Hæc & plura alia fuiſſe traduntur qvæ ſalva honeſtate Moſes addiſcere potuit. Ex his tamen non inferendum eſt, Moſen Magiæ qvoque vocaſſe, cum alienum illud fuiſſe ab ingenio ipſius qvivis intelligat & rectius â piis parentibus edoctum omnino fuiſſe non dubitemus. Tam noxium itaque & deteſtandum facinus Moſi non eſt affingendum. Qva in re turpiter hallucinatur Plinius, qvi non dubitat aſſerere Moſen fuiſſe Magum. Eodem mendacio Beroſum delectatum fuiſſe

acce-

accepimus, qvanqvam â nonnullis ſuppoſititia habeantur Scripta ipſius. Imo plures ex veteribus Moſen ex ordine Aſtrologorum rejecerunt & divinatorem fuiſſe finxerunt, ſimilem Magis Perſarum, Chaldæorum & Ægyptiorum. Aliud demonſtrat Doctiſſ. Dietericus in Antiq. & multo laudabilius ſenſiſſe ſacerdotes Ægyptios de Moſe a qvibus Diodorus Siculus intellexiſſe ſe ſcribit, omnium Legislatorum primum fuiſſe ἄνδρα καὶ τῇ ψυχῇ μέγαν, καὶ τῷ βίῳ ἱκετευώτατον. Vide Antiq: Diet. ad Gen. 41. v. 8. Apud prophanos innotuiſſe commemorant, antiqvitatum Scriptores, Moſen ſub nomine Bacchi, qvia omnia ea quæ de Baccho libero Patre prodita ſunt convenire videntur cum ipſo Moſe. Bacchus dictus fuit ὑδοφυὴς, βιμήτωρ, plura alia attributa videri poſſunt apud Oſiandrum in Exod. Dieter. in Antiq. p. 752, Urſinum in Analectis Sacris. Voſſium de progreſſu Idololatriæ.

§. VI.

§. VI.

Circa tractationem argumenti noſtri non injucunda viſa eſt qvæſtio, an Moſes fuerit primus literatrum inventor & Antiqviſſimus Scriptor? Adfirmant qvidam utrumqve hoc ducti ratiocinio, qvod nullum extet ſcriptum antiqvius. Sed hoc argumento illud non obtinent hujus ſententiæ Patroni, ea qvidem ratione eſt Moſes antiqviſſimus Scriptor, non abſolute, ſed inter eos qvi extant inqvit Celeber: Pfeiff. in Dub. Vexat. Num. 21. v. 15. Diſpiciendum nobis eſt, num prima literarum & ſcriptionis origo Adamo vel Moſi ſit adſcribenda? Qvi Moſi hunc honorem deferunt, exiſtimant Deum, cum vellet doctrinam cœleſtem ſcripto ad poſteritatem transmittere, nobiliſſimam hanc artem Moſi inſpiraſſe. Suam opinionem ſtabilire ac fulcire conantur tali argumento: Si literæ ante tempora Moſis in uſu fuiſſent, absqve dubio Moſes auctoris tam celebris in ſcriptis ſuis feciſſet mentionem, memorat enim

enim rerum aliarum inventores, qvæ longiſſimè infra laudes literarum habendæ ſunt, Qvod cum non fecerit Moſes, hinc concludunt primam literarum inventionem Moſi originem debere. Sed decantatum eſt illud, ante Moſis tempora uſum literarum viguiſſe, nec ex hac argumentatione id ſeqvitur, qvod ipſi intendunt. Multæ ſanè ſunt rationes qvæ aliud ſvadent, & videri poſſunt, apud Pfeifferum in Dub. Vex: & alios. Sane Adamum inter plurimas easq; cœleſtes animi dotes etiam literas edoctum fuiſſe conſentaneum videtur eſſe veritati, & licet concedendum eſſet ipſum initio creationis ſuæ immediate a DEO non accepiſſe literarum notitiam, tamen ad earum inventionem tandem deveniſſe cenſendus eſt, cum ultra novem ſecula vixerit. Quanqvam in his cuivis ſuo ſenſu abundare liceat, interim tamen dicimus eam nobis videri convenientiorem opinionem, qvæ literas a Moſe non fuiſſe inventas ſtatuit, ſed ante ipſius tempora jam extitiſſe in orbe

Rv. Diss

be exiſtimat. Reliqva qvæ dicenda hic eſſent tempus nimis anguſtum non permittit adponere, verbo dixiſſe ſufficiat. Socer Moſis ſacerdos fuit in Midian ex judicio Doctiſſimorum virorum, quod etiam vox יתר innuere videtur. Ætatem ad annos 120 produxit. Ex hoc numero 40 in Aula Ægyptiaca, totidem in exilio Midianitico transegit. Tandem abſolutâ ætate juſſu Dei montem Piſga aſcendit, ibiqve ipſius Dei cura ſepultus commemoratur. Joſephus in Antiq. hunc aſcenſum peractum tradit inter communes caſtrorum planctus & in illa proceſſione funerali ſeqvutam Moſen fuiſſe univerſam multitudinem.

SOLI DEO GLORIA.